

Manteision ac Anfanteision Posibl Parc Cenedlaethol Newydd

Yn dilyn y cyfnod ymgysylltu cyhoeddus (2023) a'r ymgynghoriad cyhoeddus (2024), rydym wedi datblygu dealltwriaeth fanwl o'r materion cymhleth sy'n ymwneud â dynodiad posibl Parc Cenedlaethol newydd yng Nghymru.

Rydym wedi comisiynu asesiadau annibynnol ac wedi ymgysylltu ag ystod eang o randdeiliaid i archwilio manteision a goblygiadau dynodiad. Casglwyd adborth trwy filoedd o ymatebion a channoedd o sgysiau wyneb yn wyneb, gan ddatgelu ystod eang o safbwyntiau, a luniwyd yn aml gan dybiaethau amrywiol, mynediad at wybodaeth, a blaenoriaethau personol.

Cyn amlinellu'r manteision a'r anfanteision, mae'n hanfodol egluro tair rhagdybiaeth allweddol sydd wedi dylanwadu'n gyson ar farn:

1. Y Sefyllfa Bresennol

2. Beth Yw Parc Cenedlaethol (a Beth Nad Yw)

3. Beth Ydym Ni'n Ceisio'i Gyflawni?

1. Y Sefyllfa Bresennol

Mae llawer o bobl, cefnogwyr a gwrthwynebwyr, yn cydnabod yr heriau sy'n wynebu'r ardal. Mae rhai'n tybio y bydd y status quo yn aros yr un fath os na wneir dim. Fodd bynnag, mae'n amlwg o'r broses asesu bod yr ardal eisoes yn profi pwysau sylweddol.

Yn 2024, fe wnaethon ni gomisiynu Ymgynghorwyr Defnydd Tir i nodi "Grymoedd allweddol dros Newid." Grwpiodd yr adroddiad canlyniadol y rhain fel a ganlyn: • Newid Hinsawdd

- Datblygiad Adeiledig a Seilwaith
- Rheoli Tir a'r Amgylchedd Naturiol
- Pobl, Cymunedau, a Threftadaeth Ddiwylliannol
- Hamdden, Twristiaeth, a Mynediad

Nid yw'r rhain yn statig, mae llawer yn gwaethygu. Er enghraifft, mae newid hinsawdd yn dwysáu a bydd yn effeithio fwyfwy ar fioamrywiaeth, risg llifogydd ac amaethyddiaeth yn y dyfodol. Mae cymunedau lleol hefyd wedi codi pryderon ynghylch tagfeydd traffig, erydiad treftadaeth ddiwylliannol, a diffyg rheolaeth canfyddedig dros newid. Er bod rhai yn ofni y gallai Parc Cenedlaethol gynyddu'r pwysau hyn, ychydig sy'n awgrymu dewisiadau amgen credadwy.

Er y gall dynodiad gyflwyno'r risg o bwysau newydd (e.e., mwy o ymwelwyr), mae hefyd yn cynnig pwerau cynllunio, cyllid a chyfrifoldebau statudol gwell i'w rheoli. Heb ddiwygio, gall systemau presennol, sydd eisoes dan bwysau, fod yn fwyfwy annigonol neu anghynnaladwy wrth i'r rhain ddwysau yn y dyfodol

2. Beth Yw Parc Cenedlaethol (a Beth Nad Yw)

Mae dryswch ynghylch beth fyddai Parc Cenedlaethol newydd yn ei wneud mewn gwirionedd. Yn seiliedig ar Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, y ddau ddiben statudol yw:

- I warchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol yr ardal**
- I hyrwyddo cyfleoedd i'r cyhoedd ddeall a mwynhau ei rhinweddau arbennig, ar yr amod nad yw hyn yn gwrthdaro â'r pwrpas cyntaf (Egwyddor Sandford)**

Mae'r dibenion craidd hyn bellach yn cael eu dehongli yng nghyd-destun heriau modern megis colli bioamrywiaeth, newid hinsawdd, datblygu cynaliadwy, a diwygio amaethyddol ar ôl Brexit.

Mae Parciau Cenedlaethol yn cael eu gweld fwyfwy nid yn unig fel tirweddau gwarchodedig ond fel mecanweithiau cyflawni ar gyfer nwyddau cyhoeddus, yn enwedig yn unol â deddfwriaeth Gymreig ddiweddar megis

- Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015)
- Deddf yr Amgylchedd (Cymru) (2016)
- Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) (2023)
- Bil yr Amgylchedd (Cymru) (2025)

Mae'r fframweithiau hyn yn gosod Parciau Cenedlaethol fel rhai canolog i gyflawni nodau Cymru o ran cynaliadwyedd, sero net, ac adfer natur yn y dyfodol.

3. Beth Ydym Ni'n Ceisio'i Gyflawni?

Mewn trafodaethau gyda thrigolion, ffermwyr, datblygwyr, amgylcheddwyr a chynghorwyr, mae un patrwm cyson yn dod i'r amlwg: er gwaethaf anghytundebau arwynebol, mae'r rhan fwyaf o bobl yn fras eisiau'r un pethau, cymunedau ffyniannus, tirweddau iach a dyfodol cynaliadwy.

Dylid gweld dynodiad Parc Cenedlaethol fel modd i gyflawni diben, nid diben ynddo'i hun. Mae'n cynnig strwythur i integreiddio nodau amgylcheddol, cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd mewn ffordd gydlynol, nad yw wedi digwydd yn yr ardal hyd yn hyn.

Ar ôl deall y rhagdybiaethau hyn, ac ar ôl cynnal dadansoddiad helaeth, dyma'r hyn yr ydym bellach yn credu yw manteision ac anfanteision Parc Cenedlaethol newydd:

Manteision Posibl Parc Cenedlaethol Newydd

1. Gwarchodaeth Well o Dirweddau

Yn darparu diogelwch cyfreithiol ar gyfer harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol, gan eu hamddiffyn rhag datblygiad amhriodol.

2. Hybu Adferiad Hinsawdd a Natur

Gall Parc Cenedlaethol gefnogi ymdrechion hirdymor i addasu i'r hinsawdd ac adfer ecosystemau, wedi'u cefnogi gan bolisïau, cyllid a chynllunio strategol presennol a rhai sy'n dod i'r amlwg. Mae'r 'fframwaith 30x30 i Gymru' yn nodi blaenoriaethau Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymru ac yn cynnwys rôl adfer natur well ar gyfer Tirweddau Dynodedig.

3. Cyfleoedd Amaethyddol

Mae diwygiadau ariannu ar ôl Brexit yn hyrwyddo "arian cyhoeddus ar gyfer nwyddau cyhoeddus." Mae dynodiad yn alinio ffermwyr yn yr ardal â chynlluniau a chyfleoedd grant newydd (e.e., Ffermio Bro, Cynllun Ffermio Cynaliadwy, Cronfa Adfer Mawndiroedd ac ati). Mae newidiadau ffiniau diweddar yn adlewyrchu ffermio ucheldir a'i addasrwydd ar gyfer cyfleoedd o'r fath yn well.

4. Cyllid Hirdymor Diogel

Mae Parciau Cenedlaethol yn derbyn cyllid uniongyrchol, rheolaidd gan Lywodraeth Cymru ac maent mewn gwell sefyllfa i sicrhau cyllid cyfatebol a grantiau ar raddfa fawr. Mae hyn yn creu piblinell fuddsoddi gyson a strategol. Mae'n sylweddol fwy na'r cyllid sydd ar gael ar gyfer Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Tirwedd Genedlaethol) ac mae'n ategu yn hytrach na disodli cyllid rhanbarthol arall fel dyraniad yr awdurdod lleol.

5. Pwerau Cynllunio

Mae swyddogaethau cynllunio statudol yn galluogi Parciau Cenedlaethol i reoli defnydd tir yn well. Bydd awdurdodau lleol yn gweithio gyda'r Parc i sicrhau bod penderfyniadau'n dryloyw, yn gytbwys, ac yn cyd-fynd ag anghenion cymunedol ac amgylcheddol.

6. Twf Economaidd a Manteision Twristiaeth

Gall twristiaeth gynaliadwy ysgogi busnesau lleol, hybu creu swyddi, a chefnogi gwasanaethau. Mae ein hasesiad yn awgrymu y gallai'r dynodiad ychwanegu tua £26 miliwn o refeniw i'r economi leol. (Gweler yr Adolygiad Effaith Economaidd am fwy o fanylion).

7. Mynediad a Manteision Iechyd

Mae mynediad gwell i gefn gwlad yn cefnogi lles corfforol a meddyliol, a gall buddsoddiad sicrhau bod hyn yn cael ei wneud yn gynaliadwy. (Gweler yr Asesiad Effaith Iechyd am fanylion llawn).

8. Gwarchodaeth Dreftadaeth Ddiwylliannol Gwell

Byddai dynodiad yn cefnogi cadwraeth yr iaith, traddodiadau, a thirweddau, adeiladau ac archaeoleg hanesyddol Cymru drwy gynllunio pwrpasol a mentrau cymunedol. (Gweler yr Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg am fwy o fanylion).

9. Cyfle i Ymgysylltu'n Fwy â'r Gymuned a Llywodraethu Rhanbarthol Da

Mae'n ofynnol i Barciau Cenedlaethol gynnwys rhanddeiliaid lleol, gan greu llwyfannau ar gyfer gwneud penderfyniadau cynhwysol, sy'n seiliedig ar le a chynrychiolaeth leol.

10. Etifeddiaeth Hirdymor i Genedlaethau'r Dyfodol

Mae effaith gronns cyllido, cynllunio a chadwraeth dros ddegawdau yn sicrhau buddion parhaus a fydd yn cronni dros amser fel eu bod yn arbennig o fuddiol i bobl ifanc a chenedlaethau'r dyfodol sy'n wynebu argyfyngau hinsawdd a bioamrywiaeth.

Anfanteision Posibl Parc Cenedlaethol Newydd

1. Pwysau Twristiaeth

Mae straen lleol ar seilwaith a seilwaith presennol nad yw wedi'i gynllunio i gymryd nifer fawr o ymwelwyr. Bydd angen i gynllun rheoli fynd i'r afael yn rhagweithiol â pharcio, tagfeydd, a diogelu ecosystemau sensitif fel blaenoriaeth uniongyrchol.

2. Fforddiadwyedd Tai

Mae pryder y gallai prisiau tai gynyddu. Er bod dadansoddiad o'r dystiolaeth yn awgrymu effaith gyfyngedig yn y maes hwn, byddai angen i Barc newydd reoli polisi tai yn weithredol gyda chynghorau lleol trwy ddulliau fel polisiâu cynllunio lleol ac Erthygl 4 i gyfyngu ar dai gwyliau os oes angen, ochr yn ochr â mesurau ehangach fel premiymau treth gyngor a chyfleoedd cefnogi i wella argaeledd llety twristaidd dibreswyl. (Gweler yr Adroddiad Effaith Economaidd am fwy o fanylion).

3. Cyfyngiadau Cynllunio

I'r rhan fwyaf o drigolion sydd eisoes o fewn Tirwedd Genedlaethol Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy (Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol) ni fydd unrhyw newid sylweddol yn y fframwaith cynllunio. Fodd bynnag, i'r rhai sydd y tu allan i'r Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol ar hyn o bryd, bydd polisi cynllunio cenedlaethol sy'n ymwneud â datblygiadau mawr yn berthnasol ynghyd â newidiadau i hawliau datblygu a ganiateir. Mae rhai yn ystyried hyn yn fantais (atal datblygiad amhriodol), ond i eraill gall deimlo fel cyfyngiad a gwneud y broses o gael caniatâd cynllunio yn fwy beichus. Fodd bynnag, mae dadansoddiad cymharol o gyfraddau cymeradwyo awdurdodau cynllunio lleol yn dangos bod gan Barciau Cenedlaethol ledled Cymru gyfraddau cymeradwyo tebyg neu ychydig yn well nag Awdurdodau Cynllunio Lleol eraill, sy'n dangos ei bod yn fwy o fater o wneud ceisiadau'n briodol yn hytrach na rhoi'r gorau i ddatblygu'n gyfan gwbl, ond bydd y broses yn dal i ymddangos yn fwy trylwyr i'r rhai y tu hwnt i'r Dirwedd Genedlaethol bresennol.

4. Colli Rheolaeth Leol Canfyddedig

Mae rhai cymunedau'n ofni penderfyniadau sy'n cael eu hystyried fel rhai sy'n cael eu gwneud gan bobl o'r tu allan heb unrhyw fewnbwn lleol. Er gwaethaf ymgysylltu helaeth yn 2023 a 2024, mae pryderon yn parhau mewn rhai ardaloedd. Pe bai'n cael ei sefydlu, byddai angen i Awdurdod Parc Cenedlaethol newydd wneud ymdrechion priodol i annog cyfranogiad lleol gan ei fod yn darparu mecanwaith i hybu dylanwad pobl leol.

5. Gwrthdaro Mynediad

Mae materion sy'n ymwneud â thresmasu ac ymddygiad anghyfrifol ymwelwyr eisoes yn broblem waeth beth fo'r dynodiad, ac nid yw'n unigryw i'r ardal. Bydd cydbwyso'r angen i warchod a chynnal y mynediad cyhoeddus presennol â chadwraeth a ffermio yn gofyn am reolaeth briodol a sensitif gan Awdurdod Parc Cenedlaethol. Mae'n debygol y bydd camau gweithredu cryf i hyrwyddo a gorfodi ymddygiad ymwelwyr mwy cyfrifol yn briodol.

6. Pontio

Bydd yn cymryd amser i sefydlu Awdurdod y Parc Cenedlaethol a chyflawni canlyniadau gweladwy. Ni fydd newid yn digwydd dros nos ar ôl ei sefydlu. Gallai disgwyliadau tymor byr afrealistig arwain at rwystredigaeth neu siom gan rai rhannau o'r gymuned a dylid lleihau a rheoli hyn gyda chyfathrebu clir.

7. Cymhlethdod Gweinyddol

Bydd angen dylunio a gweithredu strwythurau llywodraethu newydd yn ofalus i leihau'r risg o orgyffwrdd a darparu ar gyfer rolau clir a chydweithio rhwng sefydliadau.